

ОЦІНКА КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ЦУКРУ

Г.В. Сиротюк, к. е. н., доцент
Львівський національний аграрний університет

Досліджено кон'юнктуру ринку цукру в Україні. Проаналізовано елементи ринку цукру – попит, пропозицію, ціну. Дано оцінку

нинішньої ситуації на ринку цукру. Вказано на шляхи підвищення ефективності бурякоцукрового виробництва.

Постановка проблеми. Кон'юнктура ринку цукру – це основна характеристика функціонування ринку та ситуації, що складається на ньому, що відображає величини попиту і пропозиції, обсяги продаж, ринкову активність продавців і покупців.

В останні роки спостерігалася негативна тенденція кон'юнктури як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку цукру України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку проблем розвитку галузі бурякоцукрового виробництва, вивчення попиту і пропозиції та пов'язаною з ними ціною внесли вчені-економісти: В. Бондар, С. Дусановський, О. Заєць, В. Зубенко, Є. Імас, М. Коденська, В. Поплавський, М. Роїк, П. Саблук, В. Слюсар, А. Фурса, О. Шпичак, М. Ярчук та інші.

Метою є дослідження кон'юнктури ринку цукру, оцінка нинішньої ситуації на ринку цукру та розробка шляхів покращення кон'юнктурного середовища в галузі бурякоцукрового виробництва.

Виклад основного матеріалу. Ринкова кон'юнктура формується під впливом взаємопов'язаних чинників: попиту, пропозиції, ціни. Показники попиту та пропозиції мають особливу роль при характеристиці кон'юнктури будь-якого товарного ринку, в т.ч. і ринку цукру. Ці показники ілюструють динаміку виробництва та споживання товару.

Кон'юнктура ринку цукру значною мірою залежить від кількох чинників: погодних умов, обсягів внутрішнього попиту на цукор, умов світової торгівлі цукром.

Попит на цукор формується: дією природних і фізіологічних потреб людини відповідно до її звичок, структурою пропозиції, ціною та якістю продукції, платоспроможністю, рекламою; рівнем розвитку бурякоцукрової промисловості; рівнем розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і освоєнням ринкового простору зовнішніх ринків [2, с. 47].

Протягом останніх років Україна, як експортер цукру, втратила своє місце, тому обсяг попиту на цукор у нашій країні майже повністю визначається внутрішніми потребами.

Поряд з попитом на цукор надзвичайно важливим є визначення норм споживання цукру. Раціональною нормою споживання цукру в Україні вважається величина 38 кг, мінімальною – 32 кг на душу населення. У 1990-91 рр. населення України споживало найбільше цукру у світі, а саме – 50 кг, що на 12 кг більше науково обґрунтованих норм. В останні роки переважає споживання цукру на душу населення в обсязі 40 кг, що є цілком достатнім з позицій раціонального харчування.

Обсяг пропозиції цукру на ринку України в основному визначається обсягами його внутрішнього виробництва. Поточний стан та тенденції розвитку ринку цукру та окремих його елементів, у тому числі і пропозиції, обумовлені особливостями розвитку загальногосподарської кон'юнктури України, динамікою світового ринку цукру та чинниками, що пов'язані безпосередньо з особливостями виробництва, перерозподілу та споживання цукру в Україні. До останніх, зокрема, належить значний вплив рішень органів державного управління на процеси виробництва та реалізації цукру і цукрових буряків: квотування обсягів виробництва цукру та імпорту цукру-сирцю, встановлення мінімальних цін на цукор та цукрові буряки тощо.

Міністерство аграрної політики наказом №178 від 18 березня 2009 р. розподілило квоту «А» на виробництво цукру (для внутрішнього ринку) в 2009/10 маркетинговому році в обсязі 1,864 млн. тонн між 70 цукровими заводами.

Кабінет Міністрів Постановою № 1094 від 30 вересня 2009 р. підвищив на 2009/2010 маркетинговий рік мінімальні ціни на цукор на 17,2% – до 3125 грн. за тонну (без ПДВ) та на цукрові буряки – з 183,33 грн. за тонну до 214,9 грн. за тонну [3, с. 270].

У 2009 р. обсяг внутрішнього виробництва цукру в Україні становив 1270 тис. т, що у 5,3 рази менше рівня 1990 р. Площі посіву в 2009 р. порівняно із 1990 р. скоротилися майже в 5 разів, валовий збір зменшився в 4,4 рази. Це свідчить про кризовий стан бурякоцукрового підкомплексу України. Позитивним моментом є зростання урожайності на 13,1% з 275 ц/га у 1990 р. до 311 ц/га у 2009 р. (табл.).

Таблиця. Динаміка посівних площ, врожайності цукрових буряків та виробництва цукру в Україні

Роки	Посівні площі, тис. га	Валовий збір, тис. т	Урожайність, ц/га	Виробництво цукру, тис. т
1990	1605	44264	275	6791
1995	1448	29650	205	3857
2000	747	13199	177	1780
2004	696	16600	238	2147
2005	623	15468	248	2139
2006	788	22421	285	2611
2007	577	16978	294	1859
2008	377	13437	355	1574
2009	328	10021	311	1270
2009 р. у % до 1990 р.	менше в 4,9 рази	менше в 4,4 рази	113,1	менше в 5,3 рази

Надлишок цукру, сформований в 2006 р. (було вироблено 2,6 млн. т), зумовив те, що цукрові компанії в наступні сезони почали знижувати

виробництво, реалізуючи надлишок. Посіви цукрових буряків в поточному сезоні становили всього 328 тис. га, що недостатньо для виробництва мінімально необхідного для внутрішнього ринку обсягу цукру, а резервів для покриття дефіциту не залишилося.

Кон'юнктура ринку визначається динамікою рівня цін на продукцію. Зміна динаміки попиту і пропозиції цукросировини зумовлена коливанням цін, а цукру – рівня цін і доходів [1]. Тому ціна є одним з основних чинників, який обумовлює обсяг пропозиції та попиту на ринку. У 1996 р. спостерігалася досить висока строкатість роздрібних цін на цукор. До 2000 р. ціни на цукор мали тенденцію до зростання. Протягом наступного періоду вони були відносно стабільними.

З 2009 р. швидкими темпами зростає ціна на цукор. У січні 2010 р. рекордними є ціни у Львові, які сягають 12 грн. за кілограм, у Харкові – 10 грн. за кілограм, в Дніпропетровську – 9 грн., Одесі і Києві – 9-10 грн.

Стрімке зростання ціни пов'язане з тим, що у 2009 р. Кабінет міністрів лише в листопаді розподілив квоти на імпорт 260 тис. т сирцю, які могли б майже повністю перекрити дефіцит в 300 тис. т. В результаті на кінець грудня завезено всього біля 80 тис. т, з них розмитнено 51 тис. т, що й призвело до підвищення цін.

Ріст ціни на цукор також пов'язаний з впливом на ринок світових тенденцій. Згідно з прогнозом, в 2009-2010 сільськогосподарському році в світі буде вироблено 159,7 млн. т цукру в порівнянні з 154,7 млн. т минулого року і 167,6 млн. т – в 2007-2008 рр. Проте виробництво цукру вже другий рік підряд залишається нижчим за споживання, що призвело до скорочення світових запасів.

Отже, сьогодні на ціну цукру в Україні впливають такі чинники: баланс попиту і пропозиції, а також рівень світових цін на білий цукор і цукор-сирець. Вже впродовж останніх декількох років витрати виробників на вирощування цукрових буряків і їх переробку на цукор не є основним чинником при формуванні ціни на ринку. Ситуація, що склалася на ринку, може призвести до збільшення обсягу вирощування цукрових буряків у 2010 р.

Висновки. Аналіз попиту і пропозиції на ринку цукру показав, що зменшення обсягів виробництва цукросировини зумовило зменшення її пропозиції, що вплинуло на суттєве недовантаження виробничих потужностей цукрових заводів. Тому необхідно на рівні Уряду прийняти Програму розвитку цукрової галузі в умовах глибокої економічної та фінансової кризи. Доцільно вжити дієвих заходів щодо просування вітчизняного цукру на зовнішні ринки та запровадження механізму стимулювання експорту. Одним із шляхів покращення

кон'юнктурного середовища в галузі бурякоцукрового виробництва є практика інтегрування усіх ланок загального ланцюга – від вирощування сировини до її переробки та реалізації.

Список використаних джерел

1. Кулішов В.В. Мікроекономіка: основи теорії і практикум: навч. посіб. / В.В. Кулішов . – Львів: Магнолія плюс, 2004. – 332 с.
2. Поплавський В.Г. Бурякоцукровий підкомплекс України: стан, проблеми, перспективи / В.Г. Поплавський, Г.В. Сиротюк // Львів: ЛДАУ, 2001. – 164 с.
3. Постанова Кабміну України від 30 вересня 2009 р. № 1094 «Про внесення зміни у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2009 р. №63 (63-2009-п) «Про державне регулювання виробництва цукру та цукрових буряків у період з 1 вересня 2009 р. до 1 вересня 2010 р.» // Офіційний вісник України, 2009 р. – № 9. – С. 270.
4. Сільське господарство України: [статистичний зб./ за ред. Ю.М. Остапчука]. – Київ, 2009. – 369 с.